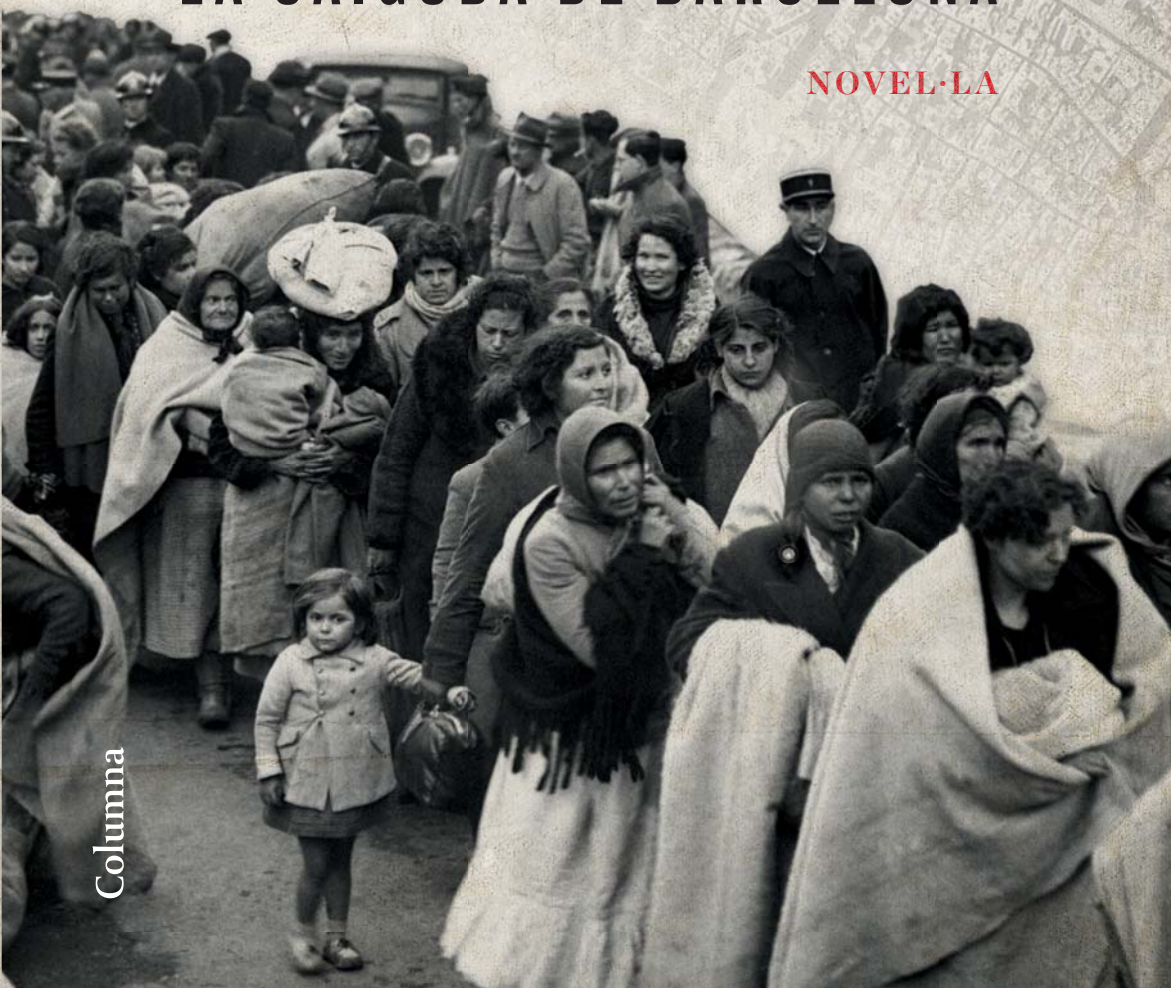

Andreu Claret

1939

LA CAIGUDA DE BARCELONA

NOVEL·LA

ANDREU CLARET
1939
LA CAIGUDA
DE BARCELONA

Dues dones desafien
la foscor

Novel·la

COL·LECCIÓ CLÀSSICA

PRIMERA EDICIÓ: SETEMBRE DEL 2021

© ANDREU CLARET SERRA, 2021

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S. A. U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2762-3

DIPÒSIT LEGAL: B. 9.784-2021

FOTOCOMPOSICIÓ: GRUPÓ2

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Barcelona

El Manel i l'Agnieszka jeuen damunt d'un jaç infecte, panteixant. Fa una estona que estan callats, com si les paraules fossin sobreres per explicar moments com aquest, i com si ho fossin també per imaginar allò que tothom albira. A la Barcelona que coneixen, aquella en què s'han estimat fins al deliri, li queden pocs dies.

Tot i el fred que es filtra per una finestra desmanegada, tenen la pell amarada de suor.

S'han buscat els cossos amb delit en aquell antre on estan condemnats a veure's. Ell, delerós de llepar-li la pell blanca, blanquíssima, del ventre i l'entrecuix. Ella, guiant-lo fins on desitja, amb autoritat i subtileza.

—Carn blanca de Cracòvia —xiuxiueja el Manel, passant-li el dit pel costellam, aprofitant l'última llum del dia.

—No siguis gamarús —deixa anar ella, molesta, cobrint-se amb el llençol—. A més a més, jo soc de Lwów, no de Cracòvia.

—No t'enfadis, dona. Ho vaig llegir en un article sobre Madame Petit abans que tanquessin el local —explica ell, bufant-li el serrell d'or i besant-li el front per fer-se perdonar.

—Fantasies dels catalans! —exclama l'Agnieszka, apartant-lo i tornant-lo a encavallar—. Això era abans que els anarquistes ens fotessin la feina enlaire i ens obliguessin a treballar d'estranguis a pisos com aquest —afegeix.

—La guerra és un malguany —sentencia el Manel—. Als boxejadors també ens han cardat l'ofici.

L'Agnieszka el passa de mig pam. Té uns braços llargs i dúctils on ell es perd, unes cuixes de gasela on queda atrapat, i el seu ventre és un oasi de dunes blanques que recullen la suor al voltant del melic quan acaben de fer l'amor. Sense la perruca que sol dur per exigències de la feina, el seu cap és un rostoll de tiges daurades que es torren al sol després de la sega. Els seus ulls, d'un violeta intens, foraden la claror encegadora de les seves faccions i llencen llambregades poderoses.

Té un esguard de dona decidida, acostumada a dominar la crueltat de la vida. Capaç de viure i sobreviure en una ciutat esparracada per la guerra, en un món tenallat per la foscor.

El Manel arqueja el cos, l'alça amb els seus braços musculats, la fa caure a l'altra banda del llit i la cobreix amb el pit, intentant fondre's amb ella en una sola cosa. Té por de perdre-la. Li mossega un mugró que sembla un nabiu i tornen a fer l'amor amb una vesània que els

estremeix, com si fos l'última vegada, o la primera. Com si no fossin en aquest miserable bordell clandestí del carrer París on ell va a veure-la de tant en tant.

Com si visquessin el penúltim instant d'una quimera.

Ella li observa la cara, que té a tocar. L'entendreix observar-lo mig adormit, amb la son agitada, les parpelles que li fan pampallugues i la respiració que se li entretalla. Rampells d'incertesa li recorren el cos.

Li agraden les seves faccions cepades, amb els pòmuls i el mentó prominents, els llavis molsuts, els ulls protegits, i un nas castigat al qual s'ha acostumat. Li passa la punta dels dits per la cicatriu que té al coll, li amanyaga els cabells, negres i ondats, i li besa els llavis, que té glaçats. S'aixeca, el cobreix amb el llençol mal rentat que els han donat i li posa al damunt l'abric de cuir que duu des que ha tornat del front. En aquella habitació abominable no hi ha cap flassada.

Es renta en un bidet que han afegit al bany per recordar el luxe d'algunes cases de barrets d'abans de la guerra, es vesteix per no emmalaltir, i seu al seu costat.

Mentre la nit s'apodera de la cambra, li ve al cap aquell hivern implacable de Lwów. Un abisme de misèria i privacions, on menjaven rates i nyàmera i on tot s'hi valia per seguir viu. Per sobreviure, perquè allò no era vida.

Estava a punt de complir els divuit anys quan va marxar cap a Barcelona amb un home que li ho va proposar. No es feia il·lusions sobre allò que l'esperava, però

ho va acceptar per poder enviar diners a la mare i salvar les dues germanes petites, que patien un tifus demolidor.

A Barcelona, on el barri Xino espremia els seus últims moments de glòria, aviat va esdevenir una de les noies més preuades de Madame Petit, sota l'extorsió d'aquell arlot polonès que tenia una sastreria al carrer Sant Pau.

No és la vida que desitja, però quan arriba al pis on viu amb unes amigues, amb més ganes de plorar que de riure, mira la fotografia que li ha enviat la mare, amb les dues nenes. Veure-les crescudes i galanxones, salvades d'una mort segura, assegudes entre les nenes de l'escola *jiddisch*, li dona ànims per resistir. Així és com fa front a un món que s'esfondra. A Barcelona, a Polònia i a tot Europa.

De dia és l'Agnieszka Michnik i, de nit, la Lupita.

Des que ha conegut el Manel, la seva vida s'ha trasbalsat. S'ha enamorat d'ell sense límits, trencant el jurament de tractar els homes com a clients i només com a clients. Sap que el seu és un amor fugisser, perquè la guerra tot ho esguerra, però està disposada a espremer-lo fins a l'últim sospir. Com totes les noies jueves de Madame Petit, compta els dies, les hores, que manquen perquè els franquistes entrin a Barcelona.

Ell haurà de marxar. Ella s'hi ha de quedar.

La sirena trenca el silenci d'una ciutat que expira. Mentre el Manel segueix dormisquejant, l'Agnieszka activa la pera que està encordada al respatller i la llum

groguenca d'una bombeta que penja del plafó llisca damunt del cuir de l'abric.

—Hem de baixar al refugi, amor meu —diu, sacsejant-lo suaument.

—Tranquilla, que en aquests barris no passa res.

—Doncs han tremolat els vidres.

—Per cert, saps alguna cosa del Francesc? —pregunta ell, incorporant-se.

—Sí. Està detingut a Montjuïc.

—A Montjuïc! No deien que era a la txeca del carrer Vallmajor, en mans del SIM?

—Es veu que va ser-hi uns dies, però ara és al castell.

El germà del Manel duu un parell de setmanes desaparegut i ell li ha demanat a l'Agnieszka que pari l'orella en un lloc com aquest, on el sexe no només es paga. També s'intercanvia per informació.

Res no és com abans, ni les cases de putes. Els clients dels bordells que queden a Barcelona ja no són els burgesos que anaven a La Criolla o a Madame Petit abans de la guerra. Aquests han marxat a Burgos, Sant Sebastià o Roma, on resen cada dia perquè Franco guanyi la guerra. Els qui tenen diners per cardar són els nous amos de Catalunya, o del que en queda, i els qui esperen amb candeleteres que la ciutat canviï de mans. Personatges sinistres que s'han enriquit traficant amb targetes de racionament, armes, passaports, o facilitant un lloc als qui fugen en un dels últims vaixells que surten del port. Estraperlistes que viuen de la misèria aliena, emboscats de la quinta columna que passen informació

als franquistes, agents del SIM, el terrible Servei d'Informació Militar, que es queden les joies de les famílies sospitoses, i espies de tots els països. Francesos del Deuxième Bureau, britànics de l'MI6 i, fins i tot, algun informador rus que trenca les normes més ascètiques de l'NKVD.

—Com has aconseguit saber on és? —pregunta el Manel, amb la respiració alterada.

—Doncs com s'obté tot en aquesta ciutat, amb menjar o amb sexe, i com que de menjar no me'n sobra, ja t'ho pots imaginar —diu ella, girant les mans i mostrant uns blaus als canells.

—Què ha passat? —exclama el Manel, prement les mandíbules.

—Deixa de preguntar, vols! I no et castiguis intentant saber què passa en aquesta habitació quan tu no hi ets. M'has demanat que indagues sobre el teu germà, doncs ja saps on és, al castell de Montjuïc, acusat de col·laborar amb la quinta columna —explica ella, enretirant els braços.

—Amb la quinta columna, el Francesc? No m'ho crec.

—Sembla que l'han detingut per vendre medicines al mercat negre, però diuen que està bé.

—Estraperlista potser sí que ho és, però de la quinta columna ni pensar-ho —murmura ell. El Manel està inquiet. Els presos de Montjuïc corren el perill de ser liquidats abans que arribin els franquistes.

Sap que el seu germà té tots els trumfos per acabar malament. Si no el maten els uns, l'afusellaran els altres, perquè al començament de la guerra en va fer de molt

grosses amb els seus amics de la FAI. No li ho diu a l'Agnieszka perquè ella odia els *faieros*. No els perdona l'assassinat de monges i capellans. Recorda el ninot amb tirabuixons que els catòlics arrossegaven pels carrers del seu poble, quan era petita, però pensa que la persecució dels cristians, a Catalunya, no té nom.

—Aviat serà millor ser quintacolumnista que no pas escorta com tu —comenta, sarcàstica, fent-li a mans la roba i atansant-li la cartutxera amb l'Astra 400 que ha deixat damunt la tauleta de nit—. Fes el favor de vestir-te, que la sirena no para! —exclama.

El Manel obeeix en silenci. Mentre es posa la roba pensa en el perill que corre el seu germà. L'ha de treure del castell de Montjuïc abans que caigui Barcelona.

Tot i ser bessons i viure junts des que els pares van morir en un accident de l'Alsina Graells, els germans Plandiure han recorregut camins diferents.

Mentre el Manel va esdevenir ben aviat un jove d'idees avançades i un esportista esforçat que somiava a participar, com a pes ploma, a l'Olimpíada Popular del 36, el Francesc passava les tardes fullejant Kropotkin i les nits bevent absent a turguris del port, envoltat de gent de mala vida. Mentre el seu germà trencava amb la tradició familiar, el Manel es mantenia fidel a les idees que havia mamat a casa, de petit, al Tarròs, on havien nascut i gaudit d'una infància humil però feliç.

Els Plandiure eren pagesos modestos, i els anys de pedregada o de glaçada el pare se'n sortia treballant a les terres d'una família benestant del poble, mentre la

mare ajudava la senyora a la cuina. Va ser allà, a la finca dels Companys, on el Manel va sentir a parlar per primera vegada de la república.

Com va passar a moltes cases, les diferències entre els dos germans van esclatar amb l'alçament franquista. El Manel va abandonar el gimnàs de l'Estadi Olímpic el mateix dia 19, per baixar fins al Paralelo i ajudar els guàrdies d'assalt a aixecar una barricada. L'endemà, el Francesc va participar a l'assalt de la caserna de Sant Andreu i en va sortir amb un feix de fusells per repartir als de la seva colla. Es va apuntar a les patrulles de control anarquistes mentre el Manel s'allistava a la columna Macià-Companys.

L'un pensava que havia arribat l'hora de la revolució, i l'altre creia que calia defensar més que mai els ideals republicans i federalistes dels quals havia sentit a parlar a casa dels Companys.

El Manel no va trigar a tornar del front d'Aragó, malferit en un peu pel tret d'un camarada, decebut pel desgavell que regnava a la seva columna i fastiguejat per les divisions que paralitzaven les esquerres.

Quan es va haver refet de la ferida i de la frustració, va provar sort a la rereguarda, treballant per al Comissariat de Propaganda de la Generalitat. S'hi va estrenar fent d'home-sandvitx per promocionar les mascotes d'*El més petit de tots*, que es venien per tres pessetes, i va acabar conduint un camió habilitat per exhibir al front *Els marins de Cronstadt*. La feina li va permetre conèixer gent de primera, com Met Miravittles, el cap del Co-

missariat, de qui va aprendre que seduir era la condició necessària per convèncer. O Mercè Rodoreda, que li va ensenyar a escriure bé el català, perquè ell el componia com es parla al Tarròs fins que Rodoreda li va explicar que la llengua era com la boxa, volia disciplina.

Aquella activitat li plaïa, però no es treia del cap els companys boxejadors que seguien a la primera línia de combat, i quan l'exèrcit regular va substituir les milícies, va anar a la caserna Karl Marx, a tocar del parc de la Ciutadella, i es va tornar a allistar. No és que s'hagués fet comunista, però creia que sense una voluntat fèrria de guanyar la guerra no es podia vèncer.

Això també ho havia après de la boxa.

Es va llançar de cap a la batalla de Terol i va tornar a Barcelona a principis del 38, amb una bala al coll i traumatitzat. Aquest cop, la recuperació va ser més lenta perquè el borinot de la guerra se li havia ficat al cervell i no el deixava dormir. De tant en tant, s'ofegava. Sobretot quan la llum se n'anava, cosa que passava sovint, fins i tot a l'hospital. Temia que, quan tornés, tots els ferits haurien mort.

A l'hospital militar, es va enamorar apassionadament d'una xicota polonesa que tenia un nom enrevessat i que hi anava amb algunes dones a dur-los menjar i il·lusions.

Mai no l'havien tractat amb tanta dolcesa, i mai no s'havia sentit tan pertorbat per un somriure. Esperava amb delit les seves visites, que eren curtes, massa curtes,

i li parlava de la seva vida al Tarròs i dels seus somnis de boxejador. De Terol, no li'n va explicar gairebé res. Estava segur que ella enyorava els camps nevats de Polònia, però mai no li va comentar que aquella neu de Terol estava clapejada de sang. L'Agnieszka prou que s'ho imaginava.

Quan va sortir i ella li va explicar qui era i on treballava, no li va importar ni poc ni gaire.

Li sabia greu que no pogués venir a casa seva i no poder sortir plegats, a passejar i prendre el sol. Tot per culpa d'aquell sastre miserable que sempre la vigilava. L'estimava igual, potser més encara. Com passa amb els amors difícils, prohibits, aquells que s'amaguen en un bosc apinyat o al fons d'una gorja.

Amb el cos i l'ànima apedaçats, el Manel es va incorporar al cos de policia, i un dia que Companys visitava la caserna el va reconèixer i el va fitxar com a escorta. Devia pensar que en aquells temps tan tèrbols, on no es podia confiar de ningú, ni dels seus, un fill dels Plandiure el protegiria amb lleialtat. Ell no podia tornar al front però estava orgullós de la nova feina. Les poques hores que li quedaven lliures, les passava amb l'Agnieszka, somiant amb un món diferent, on s'hagués acabat la guerra a Espanya i la persecució dels jueus a Polònia, i on poguessin ser una parella com les altres. Millor que les altres.

Era una il·lusió. La guerra seguia marcant a sang i a foc totes les vides.

—Què penses fer amb el Francesc? —pregunta l'Agnieszka, més tranquil·la perquè la sirena ha emmudit.

—Li explicaré la situació al president per si hi pot intervenir —respon ell, lacònic.

—Pel que sento dir, cada cop pinta menys, pobre home.

El comentari fereix el Manel, però no diu res perquè sap que ella té raó. Companys està cada dia més sol. Abandonat per tots, fins i tot pels seus. Ell no és d'Esquerra Republicana, ni de cap partit, però ho troba injust, perquè no és l'únic culpable del desori que viu la rereguarda catalana. Se'l pot criticar però ha fet el que ha pogut, i no ho ha tingut fàcil. A més a més, és un home generós. En els mesos que fa que és el seu escorta, mai no li ha demanat cap favor, però ara està disposat a fer-ho, perquè el seu germà és una víctima del que passa a Catalunya.

Un somiador que la guerra ha esguerrat.

Veient-lo amoïnat, l'Agnieszka diu que tornarà a parlar amb l'oficial del SIM que l'ha informat. Per tenir més detalls.

—Crec que vindrà demà —puntualitza.

El Manel es posa en tensió. No pot suportar imaginar-la amb un putaner que aprofita el seu poder com a membre de l'espionatge republicà per passar una estona de franc amb ella. No diu res, per respecte, i perquè queden pocs dies per intentar alliberar el seu germà.

L'ha de convèncer de marxar amb ell. Fins ara sempre ha dit que es vol quedar. Que s'ha de quedar.

—Ja has decidit què faràs? —li pregunta. No és la primera vegada que ho fa, i l'Agnieszka sempre fuig d'estudi.

—Amb l'arribada dels franquistes, les putes tindrem més feina que mai! —exclama ella, amb un rictus amarg.

Ell li recorda que, amb Franco, també arribaran alemanys.

—Veuràs esvàstiques pels carrers de Barcelona.

—Ho sé, però a Polònia els jueus estem pitjor —sentencia ella—. A més a més, parlo una mica l'alemany —afegeix, intentant treure ferro a una conversa que ja han tingut mil vegades i que li agarrota el baix ventre.

—Fugim a França plegats —implora el Manel, envoltant-la amb l'abric.

—Necessito diners per enviar a la família, i a França els refugiats no veureu ni un franc. Si me'n vaig d'aquí, les nenes moriran —sentencia, repetint un argument que ell ja coneix.

Una veu rauca i malhumorada anuncia, des del passadís, que ha arribat un altre client.

Abans de marxar, el Manel li dona la seva adreça, al carrer Tallers. És arriscat però ara tant se val. Els queden quatre dies. Necessiten trobar-se fora d'aquest tuguri sòrdid, sense que els cantin les hores i sense que la llum sinistra d'aquesta bombeta els torbi els pensaments.

—A la porteria hi ha un nano que es diu Diego i que és un encant. Li diré que estigui a l'aguait —afegeix, per convèncer-la.

—Arribaré tard.

—Tranquil·la. Ell t'obrirà.

Es besen, i s'encén una brasa que els torna a trasbalsar. Colpegen la porta i ella es gira cap al passadís amb

desdeny i ràbia. Tots dos desitgen poder passar una nit plegats. Sols. Una nit sencera, imaginant un futur millor, encara que no existeixi.

Encara que sigui l'última nit.